

Lingwistyka rosyjska: Igor Mielczuk i model „Sens↔Tekst”

Anna Kozłowska

Uniwersytet Kardynała Stefana Wyszyńskiego

- 1 Powstanie modelu „Sens↔Tekst”
- 2 Charakterystyka modelu „Sens↔Tekst”

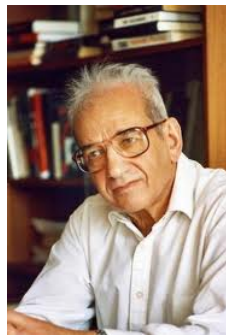
Twórcy modelu „Sens↔Tekst”

IGOR MIELCZUK

ALEKSANDER
ŹÓŁKOWSKI

JURIJ D. APRESJAN

Model powstał w l. 60., a został zaprezentowany w 1974 r.

Założenia modelu

1. Uwzględnienie całego obszaru leksyki – teza o jej systemowości opartej na ograniczonej liczbie powtarzających się cech.

2. Rekonstrukcja „naiwnego” obrazu świata.

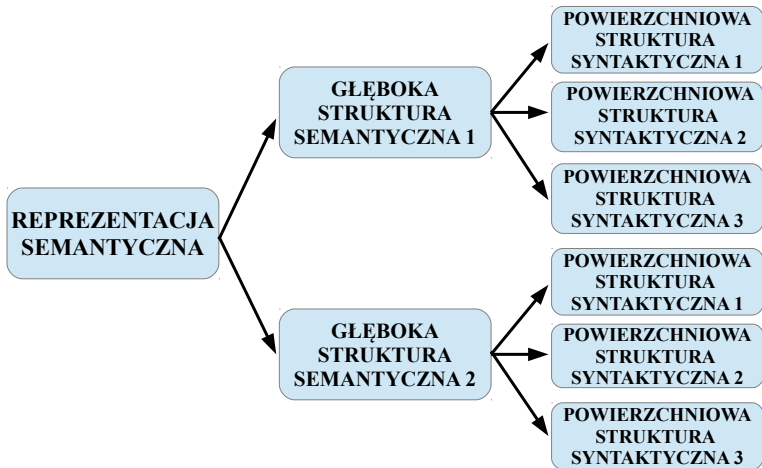
3. Opis warunków realizacji jednostek (zwłaszcza ograniczeń łączliwości).

PRZYKŁADY: **koń mruczy, *rozpacz w nim buzuje, *przestępcy ukradli kilka samochodów cudzych i własnych.*

4. Modelowanie znajomości języka, a nie wiedzy o rzeczywistości.

PRZYKŁAD: *Czy: Dystans 100 metrów Piotr przepląnął czałem w 45 sekund = Piotr ustanowił nowy rekord Polski czałem na 100 metrów?*

Model syntezy semantycznej

Elementy modelu

1. Metajęzyk przeznaczony do zapisu głębokiej struktury semantycznej (GSS), która dzięki regułom syntaktycznym jest przekształcana w rozmaite powierzchniowe struktury syntaktyczne (PSS).
2. Reguły, według których konstruowany jest sens zdań.

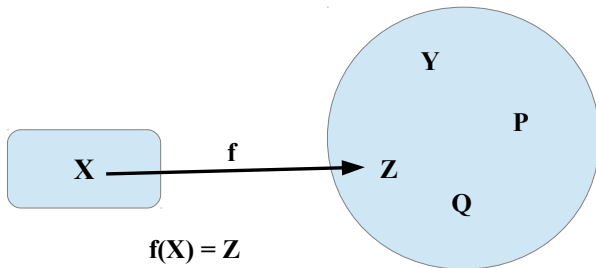
Synonimiczne środki języka i ich rola w modelu

Władanie językiem jako umiejętność wyrażania tej samej treści w różny sposób i identyfikowania tej samej treści wyrażonej różnymi środkami.

Synonimia powstaje na skutek użycia wielu środków językowych, nie tylko synonimów leksykalnych.

PRZYKŁAD: *To, co powiedział Piotr, spowodowało, że strasznie się oburzyłem; To, co powiedział Piotr, mocno mnie oburzyło; Słowa Piotra oburzyły mnie do głębi; Słowa Piotra spowodowały moje głębokie oburzenie; Od słów Piotra ogarnęło mnie głębokie oburzenie; Słowa Piotra były przyczyną mojego głębokiego oburzenia; Moje głębokie oburzenie było wynikiem słów Piotra; Moje głębokie oburzenie było wywołane słowami Piotra; To, co powiedział Piotr, wywołało moje głębokie oburzenie.*

Pojęcie funkcji leksykalnej

FUNKCJA LEKSYKALNA – przyporządkowanie wyrażeniu X wyrażenia (lub zbioru wyrażen) Y ze względu na pewną relację semantyczną.

Funkcje leksykalne

1. ZAMIANY, ustosunkowujące wyraz X wobec wyrazu Y na osi paradygmatycznej.

PRZYKŁADY: $Syn(bardzo) = mocno$, $Conv(kupować) = sprzedawać$, $Anti(wysoki) = niski$, $Gener(lipa) = drzewo$, derywaty czysto syntaktyczne, np: $S_0(ruszać się) = ruch$, $A_0(republika) = republikański$, $Adv_0(szybki) = szybko$.

Funkcje leksykalne cd.

2. PARAMETRY, ustosunkowujące wyraz X wobec wyrazu Y na osi syntagmatycznej (problem łączliwości).

PRZYKŁADY: $\text{Magn}(\textit{brunet}) = \textit{ciemny}$, $\text{Magn}(\textit{dureń}) = \textit{kompletny}$, $\text{Magn}(\textit{błąd}) = \textit{poważny}$, $\text{Magn}(\textit{cisza}) = \textit{grobowa}$, $\text{Magn}(\textit{mgła}) = \textit{gęsta}$, $\text{Magn}(\textit{dyscyplina}) = \textit{żelazna}$, $\text{Magn}(\textit{spać}) = \textit{twardo}$, $\text{Magn}(\textit{biały}) = \textit{oślepiająco}$, $\text{Magn}(\textit{okrągły}) = \textit{idealnie}$, $\text{Magn}(\textit{oklaski}) = \textit{rzęsiste}$.

INNE PRZYKŁADY FUNKCJI: Caus, Fin, Cont, Perf, Result, Real, Able, Instr.

MOŻLIWOŚCI ŁĄCZENIA FUNKCJI: $\text{ResultReal}(\textit{dowiadawać się}) = \textit{wiedzieć}$, $\text{AntiMagn}(\textit{oklaski}) = \textit{skąpe}$.

Reguły parafrazowania

Opis przekształceń wykorzystujący funkcje leksykalne.

PRZYKŁADY: $X \rightarrow \text{Conv}(X)$: *Zbiór M zawiera element $E \rightarrow E$ należy do zbioru M .*

Objaśniająco-kombinatoryczny słownik języka rosyjskiego

И. А. Мельчук, А. К. Жолковский, Ю. Д. Апресян,
*Толково-комбинаторный словарь современного русского
языка*, Wien: Wiener Slavistischer Almanach, 1984.

Dziękuję za uwagę :)

Temat następnego wykładu:
„KOGNITYWNY PRZEWRÓT” W LINGWISTYCE.
Zapraszam!